

16-21 yaşlı qızlarda çanağın pelviometrik indekslərinin xüsusiyyətləri

Qanbayeva Ş.F., Xıdırıov E.Ə.¹

¹İnsan anatomiyası və tibbi terminologiya kafedrası. Azərbaycan Tibb Universiteti. Bakı. Azərbaycan

Nəşr tarixi: may 2019

*Əlaqə üçün : Bakı, AZ1022, S.Vurğun küç 41, Email: medun91@mail.ru

İşin məqsədi - Gənclik yaş kateqoriyasında normal və dar çanaqlar üzərində pelviometrik parametrləri və indeksləri təyin etməkdən ibarətdir.

Tədqiqatın material və metodları: Tədqiqatın materialına daxil edilmiş çanaq qrupları aşağıdakılardan ibarət olmuşdur: normal formalı çanaqlar (14 ədəd), ümumi bərabər daralmış (6 ədəd) və köndələn daralmış (6 ədəd) formalar. Köndələn diametri 11,8 sm-dən az və kiçik çanaq çıxacağıının köndələn diametrinin ölçüləri 10,5 sm-dən az çanaqlar köndələn daralmış formaya aid edilmişlər. Digər parametrlərin (həqiqi konyuqata, diaqonal konyuqata, köndələn diametr, daraqarası məsafə, geniş hissənin köndələn ölçüsü və s.) orta göstəricilərdən 1,5 sm-dən az olmasına görə onları çanağın ümumi bərabər daralmış formasına aid etmişik.

Nəticələr. Aparılan tədqiqatlar nəticəsində əldə olunmuş məlumatlara görə, parametrlərin maksimal göstəriciləri daha çox normal formalı çanaq qrupunda təsadüf olunmuşdur. Minimal göstəricilərə isə ümumi bərabər daralmış çanaq formasında daha tez-tez rast gəlinir. pelviometrik əlamətlər üzrə gənclik yaş dövründə statistik əhəmiyyətli fərqlər qeyd olunur. Bu zaman qeyd edilmiş parametrlər üzrə nəinki dar və normal formalı çanaqlar, eləcə də dar konfigurasiyalı çanaqlar öz aralarında fərqlənir. Pelviometrik əlamətlərin maksimal göstəriciləri normal çanaqlar qrupunda müşahidə olunur, minimal göstəricilər isə ümumi bərabər daralmış çanaqlar qrupunda müəyyən edilir. Köndələn daralmış formalar bu yaş qrupunda parametrlərin ədədi göstəricilərinə əsasən aralıq mövqə tuturlar.

Açar sözlər : gənc qızlar, çanaq, pelviometrik indekslər.

İşin məqsədi - 16-21 yaşlı qızlarda çanağın pelviometrik indekslərinin xüsusiyyətləri öyrənilməsi olmuşdur.

Material və metodlar. Bu məqsəd üçün standart antropometrik ölçü alətlər toplusundan istifadə olunmuşdur: tazomer, sürüşkən pərgər və santimetrələnmiş ölçü parçası. Tozomer spesifik ölçü aləti olub şkala ilə təchiz olunmuşdur. Şkala pərgər ayaqlarının arasında onlara perpendikulyar yerləşir və üzərində santimetr və millimetr bölgüləri vardır. Eyni zamanda şkala ayaqlardan birinə bağlanmışdır və onunla birgə hərəkət edir. O biri ayağa şkala

səviyyəsində hərəkətsiz göstərici birləşmişdir. Tazomerin ayaqcıqlarının sonunda düymələr vardır ki, onlar çanaq və insan bədəninin səthləri üzərindəki nöqtələrə qoyulur. Ölçülər üçün nöqtələr ya karandaşla yada markerlə qeyd olunur. Digər tərəfdən ölçü aparmaq üçün ayaqcığın hərəkəti zamanı şkala göstəricinin altına keçir və nəticədə ölçü məsafəsini göstərir. Tədqiqat zamanı bizim tərəfimizdən aşağıdakı ölçmələr aparılmışdır.

1. Anatomik konyuqata- oma burnu ilə qasıq bitişməsinin yuxarı kənarı arasında olan məsafə.

2. Həqiqi konyuqata- oma burnu ilə qasıq bitişməsinin boşluğa doğru daha çox çıxan nöqtəsi arasındakı məsafə.

3. Dioqanal konyuqata - oma burnu ilə qasıq bitişməsinin aşağı kənarı arasındakı məsafə.

4. Kiçik çanaq boşluğunun çıxacağına düz ölçüsü (çıtacaq-konyuqatası) – qasıq bitişməsinin aşağı kənarının boşluğa doğru çıxan nöqtəsi ilə büzdüm zirvəsi arasındakı məsafə.

5. Köndələn diametr - qövsi xəttin ən uzaq nöqtələri arasındakı məsafə.

6. Çəp diametr - bir tərəfin oma-qalça oynağı ilə digər tərəfin qalça-qasıq hündürlüyü arasındakı məsafə.

7. Daraqarası məsafə - qalça sümüyünün daraqları arasındakı maksimal məsafə.

8. Kiçik çanaq boşluğunun çıxacağına köndələn ölçüsü - oturaq qabalarının daxili səthləri arasındakı maksimal məsafə.

9. Çanaq hündürlüyü - oturaq qabarından qalça sümüyü qabarının ən hündür nöqtəsi arasındakı məsafə.

10. Tınarası məsafə - qalça sümüyünün ön yuxarı tirləri arasındakı məsafə.

11. Kiçik çanaq boşluğunun enli hissəsinin düz ölçüsü-qasıq bitişməsinin boşluğa doğru çıxan nöqtəsi ilə II və III oma fəqərələrinin arasındakı məsafə.

12. Kiçik çanaq boşluğunun enli hissəsinin köndələn ölçüsü - sirkə kasının ən uzaq nöqtələri arasındakı məsafə.

13. Kiçik çanaq boşluğunun dar hissəsinin düz ölçüsü - qasıq bitişməsinin ən aşağı nöqtəsi ilə oma-büzdüm oynağının ortası arasındakı məsafə.

14. Kiçik çanaq boşluğunun dar hissəsinin köndələn ölçüsü - oturaq sümüklərinin daxili səthləri arasındakı yaxın məsafə.

Morfometrik parametrlər xüsusi pelviometrik blankda qeydə alınmışdır.

Ölçmələrin nəticələri ümumiləşdirilərək Excel (14.10.2011-ci il versiyası) proqramında yaradılan elektron bazaya daxil edilmişdir.

Nəticələr: Aparılan tədqiqatlar nəticəsində əldə olunmuş məlumatlara görə, parametrlərin maksimal göstəriciləri daha çox normal formalı çanaq qrupunda təsadüf olunmuşdur. Minimal göstəricilərə isə ümumi bərabər daralmış çanaq formasında daha tez-tez rast gəlinir. Köndələn diametr (10,43 sm) çanaq hündürlüyü (20,88 sm) parametrləri köndələn daralmış çanaq formasında minimal; həqiqi konyuqata (11,38 sm), çanağın dar hissəsinin köndələn ölçüsü (10,40 sm) və daraqarası məsafə (10,67 sm) parametrləri isə maksimal olmuşdur. Beləliklə, osteometrik nəticələrin analizi çanaq ölçüləri ilə onun forması arasında hər-hansı gözlənilməz tendensiyanı müəyyən etməmişdir. Çanağın dar formaları üçün pelviometrik əlamətlərin aşağı, normal formaları üçün isə yüksək ədədi göstəriciləri xarakterik olmuşdur. İndeks göstəriciləri çox maraqlı olmuşdur. Belə ki, normal qrupa aid edilmiş çanaqlarda ÇHEİ (çanağın hündürlük-en indeksi) və KÇKBİ (kiçik çanağın köndələn-boylama indeksi) minimallar cərgəsinə düşmüşdür (müvafiq olaraq $X_{or}=78,8$ və $X_{or}=99,1$); lakin çanağın ümumi bərabər daralmış forması qrupunda bu indekslər maksimal olmuşdur – $X_{or}=87,0$ və $X_{or}=114,4$. Bu zaman ÇHİ (çanaq halqası indeksi) üçün ən yüksək göstəricilər çanağın köndələn daralmış forması qrupuna aiddir ($X_{or}=109,8$; $X_{or}=128,4$), digər formalarda ÇHİ, demək olar ki, üst-üstə düşmüşdür ($X_{or}=83,6$ -normal formalar və $X_{or}=83,2$ -ümumi bərabər daralmış formalar üçün). Başqa sözlə, indekslərin göstəricilərinə əsasən qadın çanağının müxtəlif konfigurasiyalarının differensiasiya imkanlarını göstərən əlamətlər artıq müəyyən olunur.

Aparılan dispersion analizinin nəticələri çanağın müxtəlif formaları zamanı pelviometrik parametrlərin arasında statistik əhəmiyyətli fərqlərin olduğunu təsdiqləyir. Yalnız iki əlamət - simfosakralis məsafəsi və çanaq hündürlüyü üzrə qruplar arasında fərqlər müəyyən olunmamışdır. Bundan əlavə, daraqarası məsafəni də qeyd etmək lazımdır ki, bu halda fərqlər əhəmiyyətliliyin 0,01 qiymətində etibarlı deyil. Beləliklə, tədqiq olunmuş 14 pelviometrik əlamətin 11-də parametrlər bir-birindən etibarlı olaraq fərqlənir. Bir qayda olaraq əlamətlərin fərqlərinin orta göstəriciləri 1,5 sm olmuş və 1-3 sm arasında variasiya etmişdir. Bütün bunları nəzərə alaraq, tədqiq etdiyimiz seçim qrupunun 3 yarımqrupa - normal formalı, ümumi bərabər daralmış və köndələn daralmış formalarına bölünməsi statistik analizinin nəticələri ilə də təsdiqlənir.

Tədqiqatların nəticəsində müəyyən olunmuşdur ki, gənclik yaş qrupunda əldə etdiyimiz nəticələrin statistik işlənməsi müəyyən qədər gözlədiyimizlə düz gəlmirdi. Belə ki, normal qrupda yalnız 10 əlamətin orta göstəriciləri digər qruplardan yüksək olmuşdur (anatomik konyuqata, köndələn və çəp diametrlər, çanağın enli hissəsinin düz və köndələn ölçüləri, çanağın dar hissəsinin köndələn ölçüsü, kiçik çanaq boşluğu çıxacağıının köndələn və boylama ölçüləri, simfosakralis məsafəsi, daraqarası məsafə). Digər parametrlər ya çanağın köndələn daralmış formasında (əsasən), ya da ümumi bərabər daralmış formada çox olmuşlar. Sonuncu qrupda orta göstəricilərin maksimal qiymətləri yalnız çanaq hündürlüyünə ($X_{or}=22,25$), eləcə də iki indeksə - ÇHEİ və KÇKBİ mənsub olmuşdur (müvafiq olaraq $X_{or}=88,9$ və $X_{or}=125,8$). Bununla yanaşı, parametrlərin minimal qiymətləri yalnız dar formalı çanaqlarda

müşahidə olunmuşdur; KÇKBİ istisna olmaqla, bu indeks normal formalı çanaqlar qrupunda ən az olmuşdur ($X_{or}=103,7$).

Lakin, yenə də qeyd etmək lazımdır ki, ümumən orta göstəricilər üzrə disbalans müşahidə edilməmişdir. Yalnız kiçik çanaq çıxacağıının köndələn və boylama ölçüləri, eləcə də həqiqi konyuqata və çanaq hündürlüyü parametri 1 sm-dən çox bir-birindən fərqlənir. Bu sözləri indekslər barədə demək olmaz; onlar bir-birindən daha böyük rəqəmlərlə fərqlənirlər. Bu zaman onların variasiyalılığı da çanağın bütün formalarında ən yüksək qiymətlərə malik olmuşdur. Qeyd edək ki, dispersiyanın ən böyük qiymətləri çanağın ümumi bərabər daralmış formasında müşahidə edilmişdir (12 parametrdə və hər üç indeksdə). Yalnız iki halda – simfosakralis və daraqarası məsafələrdə yüksək variasiyalıq çanağın köndələn daralmış formasında müəyyən olunmuşdur (müvafiq olaraq: $S=1,36$ və $S=1,17$). Kiçik çanaq çıxacağıının boylama ölçüsündə ən yüksək dispersiya ($S=0,97$) normal formalı çanaqda müşahidə edilmişdir.

Tədqiqatımızın bu hissəsinin yekununda demək lazımdır ki, pelviometrik əlamətlər üzrə gənclik yaş dövründə statistik əhəmiyyətli fərqlər qeyd olunur. Bu zaman qeyd edilmiş parametrlər üzrə nəinki dar və normal formalı çanaqlar, eləcə də dar konfigurasiyalı çanaqlar öz aralarında fərqlənir. Pelviometrik əlamətlərin maksimal göstəriciləri normal çanaqlar qrupunda müşahidə olunur, minimal göstəricilər isə ümumi bərabər daralmış çanaqlar qrupunda müəyyən edilir. Köndələn daralmış formalar bu yaş qrupunda parametrlərin ədədi göstəricilərinə əsasən aralıq mövqə tuturlar.

Maliyyə mənbəyi : yoxdur.

Maraqların toqquşması : yoxdur.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Демарчук Е.Л. Анатомо-антропологические особенности организма и размеры таза женщин на юношеском этапе онтогенеза : диссер. канд. мед. наук. Новосибирск, 2004.- 132 с.
2. Киселевич М.Ф., Слухина В.Д., Япринцева Е.Г. Течение беременности и родов у женщин с узким тазом. Научные ведомости Белгородского государственного университета. //Серия медицина, фармация. 2012, №4(123), с. 51-54.
3. Лопатина Л.А., Сереженко Н.П., Анохина Ж.А. Антропометрическая характеристика девушек по классификации Дж. Таннера. //Фундаментальные исследования, 2013, № 12(3), с. 504–508.
4. Мудров В.А., Чацкис Е.М., Нижегородцева Д.А. Роль ультразвуковой пельвиометрии в диагностике анатомически клинически узкого таза. //Журнал акушерства и женских болезней. Чита, 2017, т.66(вып6), с. 20-29.
5. Стрелкович Т.Н., Медведева Н.И., Хапилина Е.А. Антропометрическая характеристика таза женщин в зависимости от соматотипа.// В мире научных открытий, 2012, № 2(2), с. 60–73.
6. Сырова О.В., Загоровская Т.М., Андреева А.В. Взаимосвязь антропометрических параметров с размерами таза у девушек 17-19 лет. Морфология, 2008, т. 133, №3, с. 45–47.
7. Труфанов Г.Е. Диагностика "стертых" форм узкого таза методом магнитно-резонансной пельвиометрии научное издание // Бюл. ФЦСКЭ. - 2012. - N 1. - С. 74-81 .
8. Шмедьк, Н.Ю. Рязанов В.В. Вихтинская И.А. МР-пельвиометрия и фетометрия у беременных в диагностике риска клинически узкого таза, // «Невский радиологический форум 2013». Мат. конференции. - СПб., 2013. - С. 164.
9. Шмедьк, Н.Ю. Рязанов В.В., Инатов В.В. Диагностика различных форм и степеней суженного таза у беременных: сравнение результатов магнитно-резонансной и наружной пельвиометрии, // Вестн. Росс. Военно-медицинской академии, № 4 (48). - 2014. -с. 37-41.
10. Sibony, O. Alran S. Vaginal birth after cesarean section: X-ray pelvimetry at term is informative // Journal of perinatal medicine. – 2006. – № 3. – P. 212–215.

RESUME

Characteristics of pelviometric indices of the pelvis of girls 16-21 years

Ganbaeva Sh.F. Khidirov E.A.

Department of Human Anatomy and Medical Terminology. Azerbaijan Medical University.
Baku. Azerbaijan

The aim of the study is to determine the pelvicometric parameters and indexes on normal and narrow bowls in the age category.

Materials and Methods: Blood groups included in the study material consisted of: normal shaped bowls (14), commonly narrowed (6) and transverse shortened (6) forms. The diameters of the cross-section diameter of less than 11.8 cm and the small bowl outlet are less than 10.5 cm in the narrow, narrowed form. Because we have less than 1.5 cm of average values, we have included them in the common equilibrium form of the bowl (other than the true cone, diagonal conjuncture, diagonal diameter, spanner axis, width of the transverse dimension, etc.).

Conclusions: Results. According to the results obtained, the maximum parameters of the parameters were more commonly found in the normal patch group. Minimal indicators are more frequently found in the commonly narrowed pelvic form. There are statistically significant differences in pelviometric signs of youth. At this time, not only narrow and normal shaped bowls, but also narrow configuration bins differ in the parameters. The maximum values of pelvometric symptoms are observed in the normal bowel group, and the minimum values are determined in the group with a narrow contraction. Crossed shrink forms take intermediate positions in this age group on the numerical parameters.

Key words: Young girls, bowel, pelviometric indexes